

УДК 911.3:796.5 (477)

О. Бейдик, д-р геогр. наук, С. Сировець, студ.

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНИ ТА ЄВРОСОЮЗУ В РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТСЬКІЙ ГАЛУЗІ

Проаналізовано пріоритетні напрями взаємодії України та країн ЄС в галузі туризму, запропоновано карти кількісної структури в'їзного та виїзного туризму "Україна – ЄС".

Priority lines of interaction between Ukraine and European Union (EU) Member States in tourist branch were analyzed and "Ukraine – EU" inbound and outbound tourist maps of quantitative structure were offered.

Актуальність дослідження. Економічна і політична вага Європейського Союзу (ЄС) у світі значно зросла після вступу до нього у 2004 р. нових 10 країн, його кордони стали одночасно західним кордоном України, тому дослідження суспільно-географічних аспектів розвитку співпраці, особливо в галузі туризму, є нагальним та актуальним.

Основний виклад матеріалу. Туризм належить до небагатьох галузей світового господарства і сфери послуг, які мають високі та стабільні темпи росту протягом досить значного проміжку часу. За останні 30 років світовий туризм зростає у середньому на 7 % на рік за обсягами туристичних потоків і на 12 % – за обсягами надходжень (рис. 1).

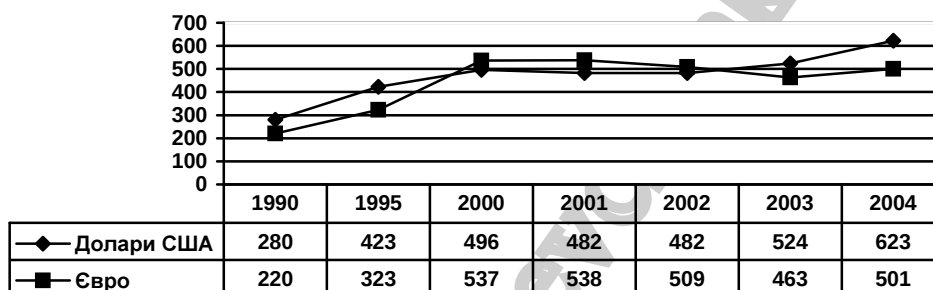

Рис. 1. Динаміка надходжень від туризму (млрд. \$, €)

Найбільшого розвитку туризм зазнав в Європі, на яку припадає понад половина світового туристичного потоку та більше половини всіх надходжень від туризму [6; 7].

Україна має вагомий об'єктивний передумови, щоб увійти до найрозвиненіших щодо туризму країн світу. Маючи вигідне геополітичне розташування, вона з давніх часів є перехрестям транспортних та людських потоків з півночі на південь та із заходу на схід. Держава володіє значним туристсько-рекреаційним потенціалом: сприятливими кліматичними умовами, переважно рівнинним ландшафтом, багатством флори і фауни, розвинутою мережею транспортних сполучень, культурно-історичними пам'ятками, широкою індустрією подорожей та туризму [1; 5].

В умовах розбудови української держави туризм стає дійовим засобом формування ринкового механізму господарювання, надходження значних коштів до державного бюджету, однією з форм раціонального використання вільного часу, проведення змістовного дозвілля, вивчення історії рідного краю, залучення широких верств населення до пізнання історико-культурної спадщини. Зважаючи на місце і роль туризму в житті суспільства, держава проголошує його одним із пріоритетних напрямів розвитку національної культури та економіки.

Стратегічна мета розвитку туризму в Україні полягає у створенні продукту, конкурентоспроможного на світовому ринку, здатного максимально задовольнити туристські потреби населення країни, забезпечити на цій основі комплексний розвиток регіонів та їх соціально-економічних інтересів при збереженні екологічної рівноваги та історико-культурної спадщини. Це стосується насамперед таких привабливих туристсько-рекреаційних регіонів, як АР Крим, Карпати, Азово-Причорномор'я, м. Київ, де туризм посідає чільне місце в розвитку економіки [1].

Упродовж 2004 р. Україну відвідали 15,6 млн в'їзних туристів, що на 25 % більше, ніж у попередньому році. Основними партнерами на ринку іноземного туризму залишаються країни ЄС, частка яких у 2004 р. склала 32 % від загального обсягу (4,5 млн осіб). У 2004 р. громадяни України здійснили 15,5 млн закордонних поїздок (приріст становить 4,7 %), з них 45 % (6,9 млн осіб) турпотоку припадає на країни ЄС. Структура в'їзного та виїзного туризму за країнами походження демонструє, що значні туристичні потоки концентруються в межах України – ЄС [4].

Україна приділяє велику увагу співпраці з ЄС з питань визначення та реалізації світової туристичної політики, включення її у перспективні програми фінансової та технічної допомоги, інвестиційні проекти ЄС у сфері туризму. Адже за своїм туристично-рекреаційним потенціалом Україна має всі можливості стати провідною європейською країною. Розвиток співпраці з ЄС відбувається згідно з програмою імплементації (дотримання) Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС 1994 р., Стратегії інтеграції України до ЄС. Згідно зі статтею № 72 "Туризм" вищезгаданої Угоди: "Сторони розширюють та розвивають співробітництво між ними, яке включає: сприяння туризму; співробітництво між офіційними туристичними організаціями; збільшення потоку інформацій; передача "ноу-хау"; вивчення можливостей спільної діяльності; підготовка персоналу з метою розвитку туризму." Відбувається гармонізація законодавства України в галузі туризму з директивами та іншими актами ЄС, про що свідчать відповідні укази Президента України та розпорядження Кабміну [2; 9].

Членство в ЄС відкриває великі можливості використання організаційно-фінансових механізмів цього органу для підвищення економічної ефективності національної туристичної галузі. Зважаючи на це, через спеціальне

представництво України при ЄС – Держтурадміністрацією подано заяву щодо включення України в перспективні програми співробітництва у сфері туризму, зокрема фінансової та технічної допомоги, а також інвестиційні проекти ЄС. Це якісно вплинуло б на розбудову туристичної галузі України та сприяло соціально-економічному і культурному розвитку нашої держави.

Одним із напрямів співпраці з ЄС у сфері туризму є участь у Національній програмі TACIS, яка створена для підтримки малих і середніх підприємств з метою забезпечення ефективного функціонування туристичної інфраструктури за напрямками міжнародних транспортних коридорів. Прийнято Програму розбудови туристичної інфраструктури за напрямками національної мережі міжнародних транспортних коридорів та основних транспортних магістралей у 2004–2010 рр. Першочерговими заходами щодо реалізації Програми визначені саме будівництво, реконструкція автомобільних доріг та облаштування їх туристичною інфраструктурою та об'єктами сервісу [8].

Проект TACIS "Підтримка місцевого розвитку та туризму Карпатського регіону" (реалізується з червня 1999 р.) є угодою про співробітництво в розвитку туризму чотирьох областей (Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської та Чернівецької). У 2000 р. чотири облдержадміністрації уклали угоду про створення Асоціації готелів та туристичних підприємств Карпатського регіону та провели установчі збори Асоціації музеїв та

галерей у 2001 р. За підтримки проекту TACIS зареєстровано Раду з туризму Карпатського регіону як керівний орган, що займатиметься популяризацією та рекламою туризму в регіоні. Фінансування Ради здійснюється спільно чотирма облдержадміністраціями, представники яких увійшли до її правління разом з представником Асоціації готелів і туристичних підприємств.

У рамках міжнародної програми "Україна – TACIS" затверджена та реалізується програма розвитку туризму "Карпатський проект", яка стосується Вишнівецького району (Чернівецька область), у якій значну увагу приділено розробці турів та екскурсій для всіх вікових груп з урахуванням природних та культурних особливостей району. Програмою передбачається створення еколого-туристичної бази на основі Національного природного парку "Вишнівецький" [10].

Найбільшим досягненням проекту стала зміна ставлення до туризму з боку місцевих адміністрацій і приватного сектору. Туризм нині розглядається як галузь, яка може сприяти суттєвому поживленню економіки чотирьох областей.

За період реалізації проекту (1999–2003 рр.) кількість туристів, що відвідували Карпатський регіон, зросла на 17 % (з 300 до 386 тис. осіб); доходи від туризму – з 24,2 до 50,9 млн грн, кількість туристичних підприємств (не враховуючи готелів) – з 241 до 379. Доходи від туристичної діяльності зросли на 111 % (рис. 2) [8].

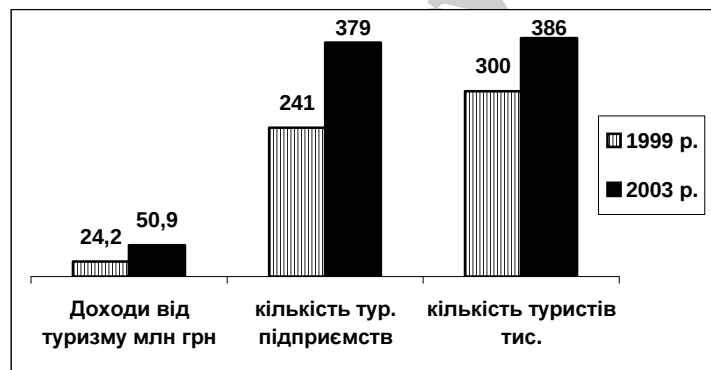

Рис. 2. Динаміка зростання основних туристичних показників у Карпатському регіоні за період 1999–2003 рр.

Нині проводиться системна робота щодо адаптації туристичного законодавства до відповідних директив і стандартів ЄС, розбудовується договірно-правова база двостороннього співробітництва з країнами ЄС. На теперішній час укладено вісім міжнародних угод про співробітництво в галузі туризму з державами-членами ЄС, зокрема з Грецією (1996 р.), Естонією (1994 р.), Латвією (2000 р.), Польщею (1994 р.), Словаччиною (2001 р.), Угорщиною (2001 р.), Фінляндією (2000 р.), Литвою (2004 р.), Австрією (2004 р.) та Чехією (2006 р.). Туристичне співробітництво України з країнами ЄС здійснюється в рамках українсько-австрійської, українсько-болгарської та інших аналогічних Робочих груп по туризму (італійської, латвійської, литовської, німецької, польської, словацької, словенської, угорської) [10].

З метою посилення значення туризму як пріоритетної галузі економіки держави внесено пропозиції в частині туризму до проекту Спільної доповіді з оцінки стану виконання Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС.

Конструктивне вирішення питань лібералізації формальностей, пов'язаних з в'їздом іноземців до України, має важливе значення для туристичної галузі та економіки країни в цілому. Від цього безпосередньо залежить

збільшення кількості іноземних туристів у нашій державі, валютних надходжень до бюджету, інтенсифікація процесів інтеграції України до ЄС відповідно до Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС від 16 червня 1994 р. [8].

Важливе значення має ефективна інформаційна діяльність для розвитку сучасної туристичної індустрії. Без врахування цього фактору та впровадження у життя найбільш ефективних моделей інформаційного забезпечення неможливо створити конкурентноздатний національний туристичний продукт.

Одним із важливих завдань політики ЄС є формування ефективних адміністративних структур як передумова для вирівнювання ще існуючої різниці в економічному розвитку між зоною ЄС та країнами-партнерами. Одним із інструментів такої роботи в рамках програми технічної допомоги TACIS є Twinning Projects. Ця програма спочатку була розроблена з метою розширення ЄС у східному напрямі, поширена і на країни, що є новими сусідами Євросоюзу. Проекти Twinning відкриті для участі на конкурсній основі всіх країн-членів ЄС. Німеччина виграла в конкурсі на здійснення проекту "Розвиток інформаційної основи туристичної індустрії через створення мережі туристичних інформаційних

центрів", що було запропоновано спільно Україною та ЄС як важливий елемент реалізації Державної програми розвитку туризму в Україні на період 2002–2010 рр. Досвід Німеччини є важливим для здійснення проекту, оскільки ця країна має розвинений внутрішній туристичний ринок. Більше того, Німеччина сьогодні є одним із головних стратегічних зовнішніх ринків для української туріндустрії і залишиться пріоритетним ринком у майбутньому. Професійна розробка інформаційної стратегії, що базується на досвіді провідних німецьких експертів, буде відігравати важливу роль для ефективної роботи не лише на німецькому ринку, але й на ринках інших країн ЄС.

Загальною метою реалізації цього проекту є створення ефективної та дійової системи розповсюдження інформаційно-рекламних матеріалів через забезпечення функціонування мережі центрів туристичної інформації в регіонах України. Головною метою спільної роботи, здійсненої німецькими експертами туристичної сфери та їх українськими колегами, стала розробка та презентація методології створення та діяльності таких центрів. Інше важливе завдання проекту полягало у визначенні базових засад для сталого розвитку системи в цілому, зокрема формування партнерських відносин державних та приватних структур.

З метою створення спільного простору європейського туризму, впровадження інноваційної моделі розвитку України як туристичної держави, з огляду на значний туристичний потенціал України передбачається реалізація наступних питань щодо співпраці України з державами-членами ЄС у галузі туризму:

- ✓ відповідно до Державної програми підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції України на 2004–2007 рр., проведення системної роботи щодо адаптації туристичного законодавства України до відповідних директив і стандартів ЄС;

- ✓ лібералізація прикордонних і митних формальностей для туристів, які здійснюють подорожі між Україною та державами-членами ЄС, що є для України генеруючими туристичними ринками;

- ✓ сприяння з боку відповідних структур ЄС та держав-членів ЄС Держтурадміністрації у вирішенні питань приведення якості туристичних послуг до міжнародних

стандартів, гармонізації системи стандартизації та сертифікації підприємств туристичної та курортної сфери, що надають послуги розміщення та харчування в Україні, з нормами ЄС;

- ✓ надання фінансової та технічної допомоги з боку ЄС, зокрема, в рамках Індикативної програми TACIS – Україна;

- ✓ сприяння з боку ЄС у створенні системи підготовки та підвищення кваліфікації туристичних кадрів України через проходження відповідного навчання і стажування у спеціалізованих навчальних закладах держав-членів ЄС.

Висновки. Таким чином, створення нового іміджу українського турпродукту, конкурентоспроможного в нашій державі та за кордоном, комплексний підхід до розвитку туризму та курортів на регіональному рівні, підтримка розвитку малого та середнього бізнесу в туристичній сфері зумовили зростання кількості туристів та обсягів наданих їм послуг. Отримання реальних економічних ефектів від туризму та посилення євроінтеграційних процесів в Україні можливе за умов лібералізації на взаємній основі формальностей, пов'язаних з подорожами українських туристів до зарубіжних туристичних країн, насамперед процедури видачі в'їзних туристичних віз до країн традиційного туризму зони ЄС. Демократичний вибір і послідовність у проведенні реформ, активний розвиток дво- та багатостороннього співробітництва як з усіма європейськими державами, так і з провідними інституційними структурами та економічними об'єднаннями робить Україну відкритою для міжнародного туристичного співробітництва.

1. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування. – К., 2001. 2. Копійка В.В., Шинкоренко Т.І. Європейський Союз: заснування, етапи становлення. – К., 2001. 3. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторівні аспекти). – К., 2002. 4. Туризм в Україні: Статистичний бюлетень. – К., 2004. 5. Стафійчук В.І. Рекреація. – К., 2006. 6. Толчів О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методика. – Одеса, 2005. 7. Tourism Highlights Edition 2005. Facts and Figures section. 8. www.delukr.cec.eu.int/sitepage194/page962. 9. www.tourism.gov.ua/pages.asp?ldType=2&sag. 10. www.tourism-karpathian.com.ua/ua/rada/about.php.

Надійшла до редколегії 16.05.06

УДК 911.3:32

В. Шишацький, канд. геогр. наук

ПАРЛАМЕНТСЬКІ ВИБОРИ В УКРАЇНІ 2006: ЕЛЕКТОРАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ

Висвітлено територіальні особливості перебігу парламентських виборів в Україні у 2006 р. Проведено порівняння з результатами попередніх виборів. Проаналізовано причини, які впливають на територіальну диференціацію електоральних уподобань населення України.

Territorial features of course of parliamentary elections in Ukraine in 2006 are analyzed. Comparison with results of the previous elections is carried out. The reasons which influence territorial differentiation of electoral preferences of the population of Ukraine are analyzed.

Постановка проблеми. Починаючи від перших парламентських і президентських виборів в Україні простежується доволі значна територіальна неоднорідність електоральних уподобань населення. У міру становлення української держави ця проблема, на жаль, лише посилюється, досягнувши свого апогею на президентських виборах 2004 р. Під час проведення парламентських виборів 2006 р. ситуація щодо електорально-географічної поляризації регіонів України залишилась майже на рівні 2004 р. Дана проблема, як показує реальна практика суспільно-політичного життя в Україні, реально загрожує територіальним сепаратизмом регіонів країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної проблематики. На жаль, нам не відомі публікації гео-

графічного змісту, в яких би висвітлювались в тій чи іншій формі електоральні події 2006 р. Що стосується більш ранніх публікацій з електоральної географії України, то тут слід виділити, крім авторських, також наукові доробки О. Шаблія, М. Дністрянського, С. Васильченка та ще декількох авторів. Слід також зауважити, що за винятком публікацій С. Васильченка, решта матеріалів припадають переважно ще на 90-ті роки минулого століття.

Виділення невивчених сторін проблематики. Зважаючи на вкрай незадовільну кількість публікацій з електоральної географії України, можна вважати будь-яку проблематику електорально-географічного характеру недостатньо вивченою й описаною.